

Лексичні стилістичні засоби відіграють важливу роль у здійсненні емоційного, естетичного та ідейного впливу на читача. Використання цих прийомів в художній літературі зумовлене її призначенням - образно відтворювати дійсність, тобто змальовувати життя через образи, втілені у слові. Тому найхарактернішою ознакою мови письменства є чуттєва конкретність при відтворенні образів людей та явищ навколишньої дійсності, глибока виразність, емоційність. В художніх текстах можуть поєднуватись досить різнопланові мовленнєві засоби з погляду експресивно-стилістичних та номінативно-логічних властивостей. На їх доборі великою мірою позначається творча індивідуальність автора, його світосприймання та світовідчуття, ставлення до явищ навколишньої дійсності та їх оцінка.

Таким чином, у художній літературі лексичні засоби стилістики служать специфічній меті - побудові художнього образу. Ця мета здійснюється через поєднання засобів усіх стилів мови. Крім того, її виконанню активно сприяє загальна образність мови, а також індивідуальне образне слововживання.

ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІ ІРОНІЧНОЇ МОДАЛЬНОСТІ НА РІВНІ ТЕКСТУ

Доп. - Калінкевич В. М., ПР-02
Наук. кер. - доц. Кобякова І. К.

Сучасна лінгвістика все частіше звертається до тексту як об'єкту лінгвістичного дослідження. Саме це на новій основі відродило інтерес до мовних творів, дозволило дослідити окремі проблеми засобів реалізації комічного з опорою на конкретний твір або конкретного автора.

У тексті як найбільшій комунікативній одиниці поступово складаються форми словесного відображення суспільного буття, виробляються прийоми словесного оформлення того, що висловлюється. І разом з тим з'являється проблема підтексту, яка зводиться до того, що за безпосередньо зображеним читач знаходить ще один, глибинний шар подій.

Іронія на текстовому, як і на лексичному і синтаксичному мовних рівнях, залучає для своєї реалізації ті засоби, що у семантичному, структурному, функціональному і комунікативному плані подібні до неї, тобто ґрунтуються на протиставленні узуального й оказіонального лексичного значення; форми та змісту; поверхневого і глибинного змісту речення, висловлювання; теми і реми предикативно-релятивного комплексу, їхнього прямого і переносного значень.

Явище вторинної номінації, самим безпосереднім способом пов'язане з експресивно-образним і емоційно-оцінним вживанням мовних одиниць, тобто, і з вираженням модальності. Семантичною основою цього вживання є принцип семантичної двоплановості, створюваної узуальними та оказіональними значеннями, що носить системний характер. Тобто й у цьому випадку реалізується загальна властивість мови як засобу спілкування - взаємодія категорій абстрактного і конкретного порядку. У випадку іронії воно має суворо закономірний, визначений характер: між узуальним та оказіональним значенням виникають відносини невідповідності, протиріччя, що породжують суб'єктивно-оцінну модальність негативного характеру. Ця взаємодія є механізмом реалізації іронічного змісту і має на текстовому рівні найбільш складну структуру - ведучу роль у його реалізації набувають явища реляційного плану: сам характер, тип зчеплення відрізків тексту несе значеннєве і стилістичне навантаження, тому що від нього найчастіше залежить виникнення потрібної асоціації. Протиріччя між прямим і переносним, узуальним та оказіональним змістом теж дуже складне: воно часто має інтертекстуальний характер (алюзії, цитації, пародії), реалізується градуально на великих відрізках тексту за допомогою текстових засобів - катафори, анафори, різних видів повторів. Для художньої прози саме текстова іронія є переважною, оскільки саме вона дозволяє втілити світоглядну позицію автора, використовуючи для цього всі можливі зв'язки та комбінації лексико-синтаксичних засобів з текстовими.

Варто особливо підкреслити, що, хоча іронія являє собою цілком мовленнєве явище (дуже невелика кількість лексичних одиниць, словарно зафіксованих як іронічні, та й їхня іронічність

досить сумнівної властивості), механізм її реалізації закріплений у мовній системі. Лише ті мовні одиниці, що потенційно пристосовані до реалізації цього механізму (як по своїм сутнісним характеристикам, так і комбінаторним можливостям, тобто здатності взаємодіяти з іншими мовними одиницями, що володіють тими ж потенціями), беруть участь у виконанні такого комунікативного завдання, як втілення іронії. Саме потенційна можливість утілити єдиний для всіх мовних рівнів механізм реалізації іронії перетворює мовні одиниці в продуктивний засіб вираження іронії.

Дослідження показало, що іронія як явище вторинної номінації особливо сильно обумовлена контекстом. Іронія, реалізована текстовими засобами, надає перевагу, як правило, мегаконтекстам, хоча може актуалізуватися й у макроконтекстах (наприклад: алюзії і цитації). Текстові види іронії дуже часто потребують для своєї реалізації не тільки лінійних контекстів, але і залучають вертикальний контекст (цитації, алюзії, пародії).

Виявлення зв'язку іронії з категорією модальності ясно визначило комунікативну установку іронії. Іронічна модальність - це модальність унікальна, модальність особливого порядку. При всій розмаїтості позитивно- і негативно-оцінних суб'єктивно-модальних змістів (любов, здивування, поблажливність, осуд, відраза, обурення і т. ін.) лише іронія являє собою приховану модальність. У художніх текстах вона являє собою художню форму авторської оцінної позиції. Створення іронічного змісту обумовлено інтенцією автора виразити своє відношення до дійсності непрямым, опосередкованим шляхом; відсторонитися від зображуваної ситуації, глянути на неї з боку, тобто оцінити ситуацію, формально не роблячи цього; іншими словами, прагненням сховати глибше модальність висловлювання.

На рівні тексту іронія не обмежується вираженням глузування, а передає найбагатшу гаму почуттів, включаючи і ті, котрі, як вважалося, властиві тільки сатирі: обурення, ненависть, презирство, осуд. На відміну від передачі цих почуттів сатирою, втілення їх іронією приховано. Термін „іронічний зміст” вказує на наявність складних кореляцій семантики слів із усією текстовою

ситуацією в цілому і на велику вагу іронії в створенні ідейно-образної і естетичної системи художнього твору, затверджуючи тим самим іронію як елемент світогляду, відношення індивідуума до світу (особливо це стосується сучасної літератури). Наявність іронічного змісту переборює сформований погляд на іронію як на якусь перехідну форму між гумором і сатирою, позбавлену права на самостійне втілення авторської позиції і функціонуючу лише як засіб створення гумору і сатири, і допомагає іронії зайняти положення нарівні з такими формами комічного, як гумор і сатира. Про те, що це місце належить їй по праву, свідчить хід розвитку англійської літератури, у якій іронічний спосіб бачення суспільства і такого ж відношення до нього властивий багатьом із кращих її представників - від Г. Джеймса до О. Хакслі, К. Кізі, Дж. Селінджера і багатьох інших.

LAKONISMUS IN DER HEUTIGEN DEUTSCHEN SPRACHE

N.W. Kortschagina, ПР-01
S.W. Jermolenko

In der heutigen Sprachkunde werden immer öfter die aller letzten Tendenzen der Sprachen betrachtet. Wir haben unsere Aufmerksamkeit auf die aller wichtigsten Frage des Lakonismus der deutschen Sprache gewidmet

Unsere Aufgaben sind folgende:

1. versuchen die letzten Tendenzen der deutschen Sprache in Bezug auf die Vereinfachung oder Lakonismus oder Ökonomie auf verschiedenen Sprachebenen zu betrachten;
2. herauszustellen, wo und auf welche Weise diese Tendenzen ausgedrückt sind.

Die vorliegende Arbeit besteht aus III Kapiteln

1. Einführung
2. Die letzten Tendenzen des Lakonismus oder der Sprachökonomie der deutschen Sprache
3. Schlußfolgerungen